

4. Жаліло Я. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія / Я. Жаліло. – К. : НІСД, 2009. – 336 с.
5. Єщенко П.С. Економічна теорія та економічна політика в трансформаційному суспільстві / П.С. Єщенко // Економіка і прогнозування. – 2006. – №4. – С. 9–22.
6. Сіденко В.Р. Лібералізація та протекціонізм перехідних економік в глобальному середовищі / Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації : монографія / За ред. д-ра екон. наук проф. Д.Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2001 – 538 с. – С. 174–194.
7. Поручник А.М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 352 с.

Summary. The article is devoted to the analysis of the characteristics of protectionism in the modern trends of transnational economy. Theoretical and methodological foundations of the neoprotectionism are defined and the plurality of forms of its implementation is justified. The most effective measures and methods of the modern protectionism' implementation in terms of enhanced globalization of the world economy are systematized.

Key words: transnationalization, transnational corporations, policy of protectionism, neoprotectionism.

УДК 332.02

Ткачук В.В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський*

Олійник О.С.,

*к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський*

СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Комплексний розвиток підприємницької діяльності аграрному секторі зокрема та економіки в цілому можливо досягти, лише в поєднанні розвитку системної інфраструктури підприємницької діяльності, вмілої державної політики, інноваційного підходу на основі наукових здобутків та регулювання інтересів аграрних підприємств

регіону, що працюють в напрямку свого розвитку та усієї економіки в цілому.

Ключові слова: розвиток аграрного сектору, розвиток агропромислового сектору регіону, комплексний розвиток економіки.

Постановка проблеми. На сьогодні в умовах розвитку та ринкової трансформації аграрного сектору України, входження в глобальні світові ринки та вихід на широку міжнародну арену, принципового значення набувають питання удосконалення форми і методів економічно організаційних механізмів. Розвиток аграрного сектору економіки країни в цілому та кожного регіону зокрема, що спрямований на реалізацію продовольчої безпеки держави, створення умов для постійного нарощування виробництва аграрної продукції та забезпечення всебічної підтримки товаровиробників. Що в свою чергу дає поштовх до розвитку регіону, переробної промисловості, росту соціальних стандартів за соціального забезпечення працівників.

Огляд літератури. Проблема управління в цілому та управління розвитком агропромислового сектору економіки зокрема присвячені наукові праці вчених: В.П. Галушка, О.Д. Гудзинського, Р. Дафта Й.С. Завадського, М.Й. Маліка, М.П. Поліщука, А.В. Попова, Ф.У. Тейлора, А. Файоля та багато інших вчених. Разом з тим проблема управлінської діяльності, яка направлена на розвиток, а саме компонентів забезпечення в розрізі регіону, забезпечення та пристосування до нових умов господарювання, вимагає подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою роботи є узагальнення і доповнення теоретично-методологічних положень щодо розробки методичних підходів формування державної політики при формуванні інфраструктури підприємницької діяльності в аграрному секторі регіону, яка формується на основі наукового, інноваційного підходу та розробки рекомендацій для їх впровадження в практику господарювання.

Викладення основного матеріалу дослідження. В Україні кожен регіон має свої унікальні особливості аграрного сектору, той чи інший регіон розвиває свої певні характерні напрями агровиробництва. Хоча в загальному погляді суттєвої різниці не відчувається. Основний напрям обумовлений розвинутим рослинництвом з великою питомою вагою зернових культур такі як пшениця, кукурудза, соя, соняшник тощо та з значно слабшою питомою вагою такої галузі як тваринництво, де основну позицію займають вирощування птиці, молочне скотарство, відгодівля свиней та інше. Але все-таки кожен регіон, області а то навіть і райони мають свій особливий підхід, напрями, навички діяльності, розвинуті ті чи інші галузі сільськогосподарської діяльності. Відповідно і свою певну унікальність в цьому напрямі має також і Хмельницька область, зокрема, і райони області, це обумовлене географічною особливістю, оскільки Хмельниччина простягається від полісся до лісостепу де для кожного характерні свої технології

виробництва, свої певні кліматичні особливості та підходи. На Хмельниччині мешкає понад 1,3 млн. осіб, в тому числі у 1414 сільських населених пунктах проживає біля 569 тис. чоловік (40%) [12].

Об'єктивна необхідність дослідження механізмів розвитку сільського господарства Хмельницької області в умовах ринкової економіки зумовлена, з точки зору економічної теорії, унікальними особливостями регіону, що притаманні цій галузі, її місцем і значенням у забезпеченні продовольчої безпеки країни та житті суспільства. Як свідчить світовий і вітчизняний досвід, негативні наслідки нестабільності внутрішнього та зовнішнього середовища мають вагомий вплив на параметри розвитку сільськогосподарського виробництва. Існуючі проблеми значно ускладнюються кризовими явищами, які періодично виникають у розвитку вітчизняної та світової економіки. Це потребує поглиблення наукових досліджень щодо підвищення ролі й місця держави в регулюванні економічних процесів для упередження та запобігання можливості виникнення кризових явищ і забезпечення стабільного розвитку сільського господарства на довгострокову перспективу.

На сучасному етапі економічного розвитку регіону, агропромисловий сектор Хмельниччини є однією з найважливіших ланок. Він розвивається в умовах високої енергетичної забезпеченості, застосування широкого спектра агротехнічних прийомів, екологізації на основі використання сучасних енерго- та природо-зберігаючих технологій, методів і способів меліорації та хімізації.

Шляхи розвитку агропромислового сектору як Поділля так і всієї держави передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств та форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінних важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Земельний фонд області складає 2062,9 тис. га., сільськогосподарські угіддя займають 1568,4 тис. га що представляють собою 77,8 % її території, даний показник з 2005 року майже не змінювався. В 2011 році було відпрацьовано 176 га, а в 2015 рекультивовані ще 7 га, за рахунок цього фонд земель сільськогосподарського призначення незначною мірою зріс з них 1254,8

тис. га ріллі, 41,0 тис. га багаторічних насаджень, 134,6 тис. га сіножатей, 136,7 тис. га пасовищ. Решта території — ліси, ріки, болота, населені пункти, промислові об'єкти та шляхи сполучення. Земельні ресурси області по площі ріллі складають більше 4% загальнодержавного показника.

Та все ж таки розвиток аграрного сектору економіки Хмельницької області, як і всієї держави, ґрунтується на посиленні спрямованості до великотоварних експортоорієнтованих виробництв сільсько-господарської продукції, насамперед зерна, ріпаку та соняшнику (олії), з часом — можливо, й продуктів тваринництва. Для цього формуються передумови: на засадах оренди а в подальшому можливо і викупу земельних ресурсів, корпоративні структури із залученням іноземного капіталу нагромаджують технічні засоби, створюють складські та інші потужності; на досягнення поставленої мети націлюється система державного регулювання аграрного сектору та механізми його бюджетної підтримки. Водночас постає запитання: наскільки все це відповідає інтересам регіону і держави в цілому та суспільства загалом. Формування високотоварних підприємств приносить в наші регіони і певний відчутний негативний результат. Великі товариства корпоративного типу орієнтовані як правило на монокультури не дотримуються правил ведення сівозмін та захисту ґрунтів, не виконують соціальні зобов'язання, порушують традиційний устрій і економіко господарських відносин на селі.

Основні напрямки виробничої діяльності сільського господарства області є – зернові, технічні, плодово-ягідні, овочеві культури і картопля з розвинутим м'ясо-молочним тваринництвом. В структурі посівів зернові культури займають 68 % посівних площ, технічні культури – 36 %, в тому числі цукрові буряки 26 %, картопля і овочі – 1,4 %, кормові культури – 13,9 %.

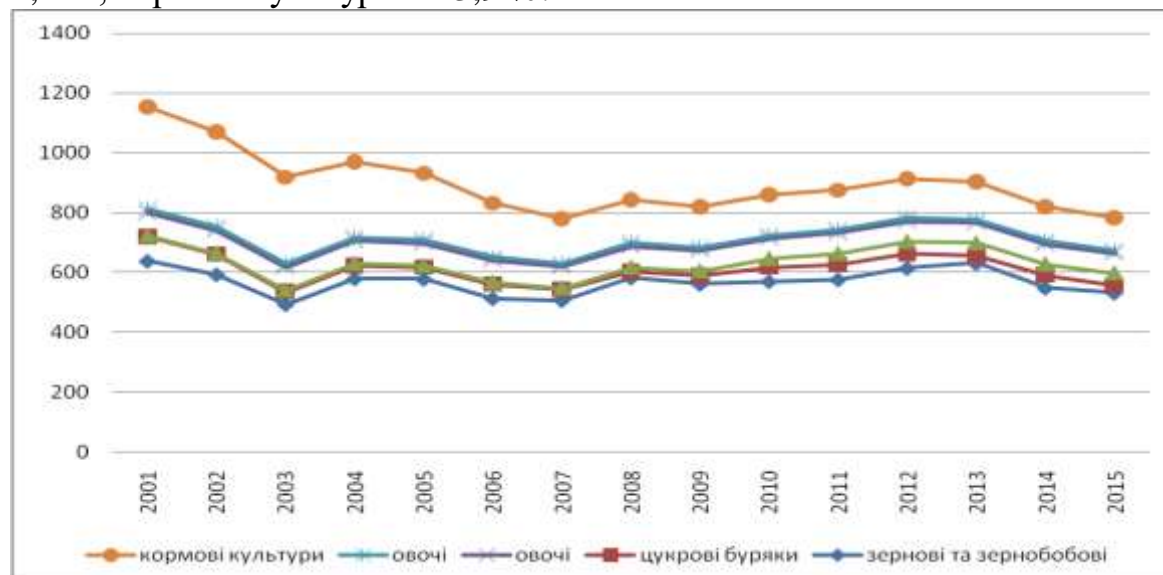

Рис. 1 Динаміка посівних площ Хмельницької області тис. га.

**Джерело побудовано автором на основі статистичних даних*

Як і в попередні роки сільськогосподарські підприємства залишаються провідними у вирощуванні таких культур, як зернові та технічні культури, де їх частка становить 75-80 %, а от майже весь обсяг картоплі 99 %, овочів 94 % , плодів і ягід виробляється в господарствах населення. Натомість потрібно зауважити, що виробництво цих продуктів налагоджують в пробних напрямках і потужні агрохолдинги, а подальший розвиток гальмується лише тим, що картопля і овочі реалізуються тільки на внутрішньому ринку і не є цікавими як експортоорієнтований продукт.

В області досягнуто зростання питомої ваги посівів зернових культур в межах 50 % в структурі посівних площ сільськогосподарських культур та росту їх урожайності, що дозволяє постійно нарощувати валові збори зерна.

Зернові культури у 2015 році займали площу 530,2 тис. га, зокрема розширена площа під озимими зерновими, яка становить 233 тис. га проти 227 тис. га у 2014 році, сої було посіяно 267 тис. га., що в порівнянні з 2014 роком на 37 тис. га більше, соняшник розміщувався на площі понад 39 тис. га, проти 35 тис. га у 2014 році.

Таблиця 1

Структура посівних площ Хмельницької області

Основні культури	2013 рік		2014 рік		1015 рік	
	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%
Зернові та зернобобові	630,0	69,9	547,1	66,8	530,2	67,8
Цукрові буряки	25,1	2,8	44,4	5,4	26,2	3,3
Соняшник	42,7	4,7	35,6	4,3	41,0	5,2
Картоплі	67,9	7,5	67,7	8,3	65,1	8,3
Овочі	10,5	1,2	10,7	1,3	10,8	1,4
Кормові культури	125,3	13,9	113,3	13,8	108,8	13,9

**Джерело розроблено автором*

Під урожай 2016 року посіяно 260,3 тис. га озимих зернових культур, що на 27 тис. га більше минулорічного. Такі обсяги дають змогу сподіватися, що валовий збір зерна становитиме близько 3 млн. тонн.

Урожайність ранніх зернових культур у 2015 році становила 54 ц/га, що є найвищим показником урожайності по Україні. Урожайність зернових культур склала 56 ц/га.

У 2015 році агроформування області посіяли 27,5 тис. га цукрових буряків, валовий збір цукросировини склав в межах 1,1 млн. тонн, середня урожайність цукристих становила 430 ц/га. При проведенні аналізу по виробництву цукрових буряків і порівнявши статистичні результати Хмельницької, Вінницької, Житомирської, Тернопільської, Чернівецької та інших областей ми відмічаємо такі цікаві результати, що Хмельницька область є лідером протягом останніх років по вирощуванню цукрових буряків, вона займає другу позицію після лідируючих результатів Вінницької області і на сьогодні Хмельниччина виробляє 15% цукру

нашої держави цим самим виступає лідером ринку.

По вирощуванні сої у всіх категоріях господарств, Хмельниччина є також незаперечним фундатором цієї культури в державі, оскільки за даними статистичної звітності 16.2% вирощеної сої в Україні є саме соя, яку виростили аграрії Поділля, це досить вагомий показник, який підкріплений вмінням, навиками, та професійністю агровиробників регіону.

Потужні показники спостерігаються і в виробництві плодів та ягід 7.7 % від загальнодержавного виробітку, де наша область йде в одних позиціях з традиційними лідерами по вирощування цих культур, такими як Чернівецьчина, Вінниччина та інші регіони.

Що до виробництва зернових та зернобобових культур та наш регіон займає дещо нижчі позиції згідно лідерів ринку, але все-таки показує позитивний результат діяльності і 5.2 % від загальнодержавного виробітку є незаперечним доказом цього.

У 2015 році були розширені посівні площі сої до 267 тис. га, що на 40 тис. га більше показників 2014 року та в чотири рази перевищує показники 2010 року.

Вирощують також ячмінь, горох, овес, гречку, кукурудзу та ін. Хмельниччина – один із найважливіших регіонів вирощування цукрових буряків. Важливою галуззю рослинництва є вирощування картоплі. Виробництвом ефіроолійних культур займаються у Лeticівському, Деражнянському, Хмельницькому районах, вирощують цикорій у Славутському і Старокостянтинівському районах. Природні умови сприятливі для розвитку овочівництва, але посівні площі овочевих культур ще невеликі. Близько 14 % посівних площ займають кормові культури (багаторічні трави, кукурудза на силос, горох, вика, кормові буряки, люцерна, ріпак).

Розглядаючи діяльність даних агроформувань Хмельниччини можна відмітити певне нерівні можливості різних типів виробників, відносини між ними набувають антагоністичних ознак, що проявляється в різкій монополізації холдингами ресурсів, фінансових джерел, каналів збуту продукції, державної підтримки як на місцевому так і на загальному рівнях. Хоча в загальному відмітимо певний поділ ринків і напрямків діяльності цих підприємств. Великі корпоративні формування охопили весь експортоорієнтований напрямок, такі як виробництво зернових та технічних, серед яких домінують озимі та ярі зернові, кукурудза, соя, соняшник тощо. Натомість малі господарства в більшій мірі орієнтовані на внутрішній ринок забезпечуючи населення нашої країни картоплею, овочами, фруктами, молоком м'ясом свинини тощо.

Висновки. Формування ефективних механізмів розвитку сільського господарства області повинні здійснюватися на інноваційній основі, а саме через впровадження програм, спрямованих на розвиток наукових та прикладних розробок, формування інтелектуального та інноваційного потенціалу, розвитку людського капіталу, тобто перехід підприємства, галузі, регіону на інноваційну модель розвитку. Оскільки саме

інноваційний підхід є запорукою розвитку в сьогоденні будь-якої галузі народного господарства не виключенням є і агропромисловий комплекс. Основними джерелами фінансування інноваційних програм розвитку в першу чергу є власні кошти підприємств, які направлені на саморозвиток та самоокупність (прибуток, амортизаційні відрахування), та кошти інвесторів, пошук яких повинен ґрунтуватися на прозорому інвестиційному кліматі, вмілій співпраці з потенційними інвестиційними компаніями та фундаментальні державній підтримці.

Однак, для забезпечення результативності системи організаційно-економічного розвитку аграрних підприємств необхідно в першу чергу створити умови для їх розвитку. З цією метою нами на рівні сільськогосподарських підприємствах пропонуємо розробити алгоритміку результативного управління розвитку діяльністю підприємств, який включає такі етапи технологічного процесу: розробка концепцій розвитку підприємства за напрямками забезпечення успіху в діяльності, формування загальної стратегії розвитку підприємства за напрямками цільової спрямованості та з урахуванням особливостей діяльності; обґрунтування функціонально-забезпечуючого портфеля стратегій; спрямованості діяльності; формування механізмів управління активізацією діяльності; розробка результативної системи управління активізацією діяльності підприємств як цілісності.

Список використаних джерел

1. Бородіна О., Прокоп. І. На яку модель аграрного сектору має орієнтуватись Україна у стратегічній перспективі? // Дзеркало тижня - № 25.- 2013 – С. 6-7.
2. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навчальний посібник /В.О. Васеленко. - К.: ЦУЛ, 2003 – 428 с.
3. Гудзинський О.Д. Державна політика інноваційного розвитку економіки // Інвестиції: практика та досвід - № 18. – 2010 – с. 98-102.
4. Григоруk П.М., Федорова Т.Ю. Аналіз аграрного сектору Хмельницької області за основними показниками сталого розвитку // Агросвіт №3-4. – 2015 – С.40-46.
5. Контроль в системі стратегічного управління підприємствами (теоретико-методологічні аспекти): монографія [Гудзинський О.Д., Судомир С.М., Аксентюк М.М., Пилепенко О.С.].-К.: Аграр Медіа, 2011. – 325 с.
6. Морозюк Н.В. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій / Н. В. Морозюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. — 2013. — Вип. 181 (6). — С. 181—186.
7. Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу / Хорунжий М. Й. – К.: КНЕУ, 2001. – 382 с.
8. Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс]. Режим доступу

- <http://www.agro-business.com.ua/>
9. Аграрний сектор України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://agroua.net/statistics/>
 10. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>
 11. Офіційний сайт Державної служби статистики Хмельницької області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/>
 12. Офіційний сайт Хмельницької обласної ради [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://km-oblrada.gov.ua/>
 13. Офіційний сайт Хмельницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.adm.km.ua/>

***Summary.** Integrated development of business activities agricultural sector in particular and the economy as a whole can be achieved only in a combination of system infrastructure, entrepreneurship, skillful public policies, innovative approach based on scientific achievements and regulate the interests of agricultural enterprises in the region, working towards its development and the whole economy in general.*

***Keywords:** development of the agricultural sector, the development of the agricultural sector in the region, comprehensive economic development.*

УДК 330.34

Фурса А.В.,

к.е.н., доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ

Бондар В.С.,

к.е.н., завідувач лабораторії,

Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України,

м. Київ

Стрельбіцький П.А.,

к.е.н., доцент,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

м. Кам'янець-Подільський

СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У даній статі розглянута проблематика інноваційно-інвестиційної політики в ринковій економіці України. Досліджено еволюційний розвиток інноваційно-інвестиційної стратегії держави за період незалежності, який умовно розбито на п'ять періодів. Проведено